

OBSAH

PROFIL súčasného výtvarného umenia / Contemporary Art Magazine /2024, ročník XXXI

Šéfredaktorka / Editor - in - Chief: Jana Geržová

Zástupca šéfredaktorky / Editor - in - Chief Deputy: Michal Murin

Vydavateľ / Publisher: Kruh súčasného umenia Profil, IČO 31794271

Redakčný kruh / Advisory Board:

Ladislav Čarný, Daniel Fischer, Ivan Gerát, Monika Mitášová, Juraj Mojžiš, Pavlína Morganová (CZ),

Katarína Rusnáková, Anna Vartecká (CZ)

Adresa / Address: Klimkovičova 4, 841 01 Bratislava, Slovensko / Slovakia

Tel.: +421 903 749 411, e-mail: jgerzova@gmail.com

Jazyková redakcia / Proofreading: Eva Pariláková

Preklady / Translations: Anna Antalová

Dizajn / Design: Elena Pätoprstá

Tlač / Printed by: Tlačiareň Cicero, spol. s r. o.

Štúdie napísané pre časopis Profil boli anonymne recenzované dvoma nezávislými recenzentmi. / The studies written for the Profile magazine are anonymously peer-reviewed by two reviewers (scholars in a discipline).

Indexované v databázach EBSCO / Indexed by EBSCO.

PREDPLATNÉ VYBAVUJE:

Mediaprint-Kapa Pressegrasso, a. s.

Oddelenie inej formy predaja

P. O. BOX 183

830 00 Bratislava 3

e-mail: predplatne@abompkapa.sk

www.ipredplatne.sk/katalog-produktov/noviny-a-casopisy/profil

Registračné číslo Ministerstva kultúry SR: EV 5381/16 ISSN: 1335-9770

Nevyžiadané rukopisy a fotografie redakcia nevracia.

Číslo bolo imprimované: 12. 12. 2024

Autori a autorky fotografií: Štefan Blažo, Karel Kunc, Natália Zajačiková; archív umelcov a umelkýň / Blažej Baláž, Dávid Demjanovič, Lajo Kupkovič, Klára Kusá, Patrik Kovačovský, Kata Mach, Matúš Matátka, Jarmila Mitříková, Ilona Németh, Štefan Papčo, Jelisaveta Rapaic, Ján Triaška; archív SNG a GMB.

Na predszázke je použitý detail diela: Klára Kusá: Layers (Priestory trauma), site-specific procesuálna inštalácia, 2024. Židovský cintorín, Telč, CZ

V obsahu je použitý detail diela: Patrik Kovačovský: Delenie a spájanie, 1998 – 2011, kombinovaná technika na papieri

Na obálke je použitý detail diela: Blažej Baláž: PRIŠLI RUSI BUDE VOJNA, 2018, 160 x 200 cm, fix, akryl, ceruza, odstraňovač starých náterov na plátne

4 EDITORIÁL / FROM THE EDITOR

NÁVOD NA PREŽITIE / INSTRUCTIONS FOR SURVIVAL

6 Jana Geržová / Blažej Baláž

ŠTÚDIA / STUDY

22 Zora Rusinová: Ideologické determinanty reprezentácie krajiny slovenskom vizuálnom umení / Ideological Determinants of Landscape Representation in Slovak Visual Art

PROFIL PROFILU / PROFILE OF PROFIL

44 Klára Kusá

48 Adam Macko: Klára Kusá – tvorba na hrane medzi kontempláciou a konaním / Klára Kusá – Artwork on the Borderline of Contemplation and Action

58 „Produkciu umeleckých artefaktov sa snažím čo najväčším oblúkom vyhnúť“ Klára Kusá v rozhovore s Adamom Mackom / “I try to avoid the production of artistic artifacts as much as possible.” Klára Kusá in an interview with Adam Macko

FEM POZITÍV / FEM POSITIVE

78 Miroslava Urbanová: Jelisaveta Rapaic – Párty sa koná v mojej hlave a ja som sa neúnúvala odpovedať na pozvánku / It's a party in my head and I didn't RSVP

UMENIE A DUŠEVNÉ ZDRAVIE / ART AND MENTAL HEALTH

86 Michaela Kučová: Editoriál / From the Editor

88 Michaela Kučová: Predpisovanie umenia: Potenciál umenia a kultúry pre zlepšenie duševného zdravia na Slovensku / Arts on Prescription: The potential of art and culture to improve mental health in Slovakia

108 Michaela Kučová / Pier Luigi Sacco: Umenie môže mať porovnateľný dopad na zdravie, ako keď prestaneme fajčiť. Rozhovor Michaely Kučovej s neurovedcom Pierom Luigim Saccom / Art can have a similar effect on health as quitting smoking. Interview of Michaela Kučová with neuroscientist Pier Luigi Sacco

116 Zuzana Jakalová: Bad Weeds Grow Tall. Zlyhanie, trápnosť a zraniteľnosť ako motívy v diele Katy Mach / Bad Weeds Grow Tall. Failure, awkwardness, and vulnerability as motifs in Katy Mach's oeuvre

132 Z miesta slabosti prichádza spojenie. Rozhovor Celestíny Minichovej s Evou Priečkovou a Zuzanou Žabkovou / Connection Emerges from the Point of Weakness. Celestina Minichová's interview with Eva Priečková and Zuzana Žabková

POST SCRIPTA

148 Andrea Euringer Bátorová: Art ne mourira jamais / Umenie nikdy nezomrie / Art Will Never Die

EDITORIÁL

Jana Geržová

Úvod časopisu patrí už takmer tri roky rubrike *Návod na prežitie*, ktorú sme založili ako rekvieku na ruskú agresiu voči Ukrajine. Postupne do nej prispelo takmer dvadsať kritikov a kritičiek, umelcov a umelkýň zo Slovenska a Ukrajiny, ktorí a ktoré v nej vyjadrili nielen svoj odpor voči brutálnej ruskej imperiálnej vojne, ale tiež reflektovali svoju traumatickú skúsenosť a návod, ako ju ak nie prekonať, tak aspoň zmierniť. Aktuálne sme do rubriky oslovili výtvarníka, aktivistu a pedagóga Blažeja Baláža, čerstvého nositeľa Ceny slobody Antona Srholca, ktorá mu bola udelená za aktivity súvisiace s bojom na obranu demokracie na Slovensku, a to počnúc 90. rokmi autoritatívneho vládnutia Vladimíra Mečiara až po súčasnosť. Ukazuje sa, že štvrtá vláda Roberta Fica sa mečiarovskými antidemokratickými praktikami nielen inšpirovala, ale ich v mnohom aj prekonáva. Ak zostaneme len pri umení a kultúre, deštruktívna činnosť vedenia MK SR pokračuje a jej výsledkom je okrem iného aj znefunkčnenie Fondu na podporu umenia, ktorého komisie nemôžu rozhodovať o žiadostiach na rok 2025, lebo členovia Rady fondu, ktorých nominovala ministerka Šimkovičová – Anna Miklovičová, Peter Grutka, Július Lomenčík, Richard Rikkon, Viktor Magic, Slavomír Lopúch, Matúš Olša (podpredseda), Ondrej Zimka a Adriana Tomičová – jej zasadnutia dlhodobo ignorujú. Na tento pokus o likvidáciu FPU zareagovala opozícia (SAS), ktorá podáva na Generálnu prokuratúru trestné oznámenie pre podozrenie zo spáchania trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa, ale zaktivizovali sa aj poslanci koalície. Roman Malatinec (HLAS), ktorý sa spolu so Zorou Jaurovou (PS) zúčastnil 4. 12. 2024 zasadnutia, opäť nefunkčnej, Rady FPU, avizoval vrátenie zákona o FPU do parlamentu s cieľom revidovať jeho novelizáciu, ktorá fond zbavila nezávlosti.

To, čo sa deje, má priamy dopad na existenciu nášho časopisu, ktorý je najstarším odborným periodikom vychádzajúcim od roku 1991 a bol vôbec prvým porevolučným časopisom v celom Česko-Slovensku. Časopis vznikol na zelenej lúke, bez záťaže vlastnej histórie, s jasnou ambíciou revidovať dejiny umenia písané oficiálnou kunsthistoriou a súčasne, v širšom medzinárodnom

kontexte, reflektovať aktuálnu domácu výtvarnú scénu, ktorá sa pádom režimu začala nanovo aktivovať. V 90. rokoch bol *Profil* kľúčovým mienkotvorným časopisom a napriek tomu, alebo práve preto, sa dostal na index neželaných periodík ako protislovenské, kozmopolitné médium. Dotácia Ministerstva kultúry mu bola postupne krátená až celkom zastavená v čase, keď ho viedol neslávne známy Ivan Hudec utekajúci pred protestujúcimi umelcami s kabátom prehodným cez hlavu. Dnes je tento ministerský úradník zabudnutý, ale časopis prežil.

Od roku 2018 je *Profil* indexovaný v medzinárodných databázach EBSCO, je tiež zaradený do interaktívnej mapy časopisu *ARTmargins* medzi najdôležitejšie východoeurópske periodiká.¹ Má samostatné heslo v *Arslexicone*, elektronickej encyklopédii zameranej na dejiny a súčasnosť výtvarného umenia na Slovensku, ktorá vznikla v spolupráci Ústavu dejín umenia SAV a Katedry dejín umenia Filozofickej fakulty UK.² Ako pamäťové médium je dôležitým zdrojom informácií, čo ilustrujú početné odvolávky a citácie v katalógu *PARADOX 90. Kurátorské koncepcie v období mečiarizmu (1993 – 1998)*, ed. J. Čarný, R. Gregor (2014). Jeho význam podčiarkuje aj skutočnosť, že v antológii *Bridging the Gaps. An Anthology of Art Criticism in Central and Eastern Europe* (2023), ktorú vydala poľská sekcia AICA a kde bolo zo Slovenska zaradených šesť textov, z nich dva boli pôvodne publikované práve v *Profile*. V roku 2023 bola redakcia oslovená k účasti na konferencii *Spojené nádoby: Umění a kulturní politika 90. let v České a Slovenské republice*, ktorú organizovala Národní galerie v Prahe pri príležitosti 30. výročia vzniku obidvoch samostatných štátov. Príspevok šéfredaktorky *Deväťdesiate roky – „bod nula“ alebo časopis ako autentický svedok doby* mapujúci genézu a význam tohto najstaršieho špecializovaného periodika bol zradený do sekcie Časopisy a kritika (zborník z konferencie vyjde do konca tohto roka).

Týmto krátkym historickým exkurzom som chcela ilustrovať životaschopnosť časopisu, ktorého redakcia čelila nielen mocenským tlakom, ale musela pružne reagovať i na meniaci sa mediálny svet, príchod (i zánik) nových umeleckých periodík, pričom vedenie redakcie sa od roku 1992 až do súčasnosti nezmenilo. Aby sme sa vyhli riziku istého názorového a generačného „zacyklenia“, každý rok je jedno číslo časopisu pripravené hosťujúcim editorom/editorkou. Tento rok to je Michaela Kučová, kultúrna manažérka a publicistka, absolventka umenovedných štúdií na Masarykovej univerzite v Brne, ktorá pripravila špeciálny tematický blok venovaný duševnému zdraviu a umeniu – téme, ktorej význam v krízovej spoločensko-politickej realite narastá. Okrem Kučovej úvodnej štúdie a jej rozhovoru s talianskym neurovedcom Pierom Luigi Saccom, do tohto bloku prispela aj Zuzana Jakalová analyzujúca tvorbu Katy Mach, Celestína Minichová svedejúca Evu Priečkovú a Zuzanu Žabkovú, dvojicu performeriek a tanečných umelkýň ako aj Miroslava Urbanová, ktorá pre rubriku *Fem pozitív* interpretovala jedno z videí pôvodom srbskej umelkyne Jelisavety Rapaic, ktorá žije na Slovensku.

Okrem toho, sme do aktuálneho čísla zaradili štúdiu Zory Rusinovej, ktorá si ako tému vybrala zobrazenie krajiny v slovenskom vizuálnom umení, nazerajúc túto problematiku cez aspekt rôznych ideológií, ktoré ovplyvňovali domácu kultúru a umenie od 19. storočia po súčasnosť. V druhej časti štúdie, ktorú plánujeme uverejniť v roku 2025, sa autorka zamerala na reprezentáciu prírody v kontexte ekologických hnutí s dôrazom na výzvy Antropocénu. V stálej rubrike *Profilu* dostala priestor inšpiratívna vizuálna umelkyňa a aktivistka v oblasti duševného zdravia Klára Kusá. Rozhovor s ňou pripravil Adam Macko, ktorý zaradil Kusej projekt *Activa / contemplativa* do tohtoročnej skupinovej výstavy *Nature@work* pripravenej pre Krajskú galériu v Prešove. Záver časopisu patrí rubrike *Post scripta*. Andrea Euringer Bátorová v nej recenzuje knihu *Alex Mlynárčik. Bibliografía* zostavenú Ivanom Jančárom (2024) a súčasne pripomína okružle 90. narodeniny autora, ktoré oslávil dňa 13. októbra. Vzhľadom na to, že ide o nepredajnú publikáciu, je to aj jedna z mála možností ako do nej nahliadnuť.

V podklade použitý detail diela: Janko Alexy: *Fujaráši* (Na Detve), 1931, kresba, pastel, 58 x 43 cm. V zbierke SNG

¹ Vid. <https://artmargins.com/artmargins-online-eastern-european-art-periodicals-map/>
² Vid. <http://www.arslexicon.sk>